

ET MANIFEST FOR FREMTIDENS JAZZDANS

Av Inés Belli

Inés Belli (f. 1993) jobber som skapende og utøvende dansekunstner med base i Oslo. Hun har en BA i jazzdans fra Kunsthøgskolen i Oslo, og har tatt videreutdanning ved Universitetet i Oslo, Handelshøyskolen BI og Dans- og Cirkushøgskolan i Stockholm (DOCH).

Dette er et manifest for den nye jazzdansen, og en hyllest til den gamle. Gjennom dette manifestet vil jeg dele min intensjon og motivasjon i arbeidet mitt med jazzestetikken, og min visjon for jazzdansens fremtid. Dette er en appell og et verktøy for utvikling og styrket ambisjon i arbeidet med jazzdans.

Jazzdans er en mangfoldig sjanger som eksisterer på ulike arenaer og på vidt forskjellige premisser. Derfor vil jeg presisere at jeg, i dette manifestet fokuserer på den sceniske jazzdansen som kunstnerisk uttrykk – altså jazzdans som dansekunst.

Dette er mitt manifest:

- 1 – Den nye jazzdansen skal tilbake til politikken**
- 2 – Den nye jazzdansen skal transcendere populærkultur**
- 3 – Den nye jazzdansen skal utvikle koreografisk artikulasjon**
- 4 – Den nye jazzdansen skal hevde sin plass som en del av avantgarden**

1 DEN NYE JAZZDANSEN SKAL TILBAKE TIL POLITIKKEN

Gjennom sin historie bærer jazzdansen med seg en politisk ladning som potensielt kan være en drivende kraft i sjangerens utvikling. Jazzdans og musikk stammer fra kulturen, musikken og den sosiale dansen til de afrikanske slavene i Amerika på 1800-tallet. Både på plantasjonen, og senere som underholdning for de hvite, var den svarte dansen en form for motstand og tilhørighet. Med tiden, og gjennom bruk av makt, har denne 'opprinnelige' dansen blitt kommersialisert, appropriert, gentrifisert og hyperstilisert. Som konsekvens har vi mistet kontakten med en av de mest grunnleggende verdiene ved jazzdansens opphav, og dermed muligheten til å utvide tenkningen rundt hva jazzdans *kan* være.

Å finne tilbake til det politiske potensiale som finnes i jazz som sjanger vil være en positiv og drivende kraft for jazzdansens videre utvikling. Gjennom anerkjennelse og kunnskap kan vi igjen reetablere jazzdans som en arena for kunstnerisk aktivisme. Dette gjør vi ved å lære av fortiden og aktivt skape fremtiden.

Den moderne jazzdansens historie er en historie om kulturutveksling, men det er også en historie om appropriasjon og kolonialisme. Dette må vi ta inn over oss som dansekunstnere i dag. Vi må tørre å ta tak i de problematiske sidene ved jazzdansens utvikling ved å søke kunnskap om hvor og hvordan dansen ble til. Det er en politisk dimensjon i det å ta noen skritt tilbake og utforske jazzens røtter på nytt. Anerkjennelse, kunnskap og respekt for tradisjonen og historien vil kunne fungere som en katalysator for utvikling. Det er først gjennom kunnskap og forståelse for formens betydning at vi kan tolke den på nytt og føre arven videre i ny drakt.

Å se tilbake på jazzdansens utvikling som en historie om makt og motstand, appropriasjon og gentrifisering, kan potensielt skape mer rom for mangfold. Samtidig vil det styrke en diskurs som kan gagne formens utvikling, og tilføre en politikk til dansen som igjen gjør den meningsbærende.

Motstand er en vesentlig del av jazzdansens utvikling og egenart som jeg mener kan få mye større plass i samtiden. Jeg ønsker meg en jazzdans for fremtiden. En jazzdans med politisk brodd, som tør å sette dagsorden – dans som vil noe og som står for noe. Jazzdansens iboende motstandspolitikk kan aktivt brukes til å utforske og utfordre kunstneriske og samfunnsmessige problemstillinger. Å vekke til live jazzens politikk og igjen etablere dansen som en arena for kunstnerisk aktivisme og motstand, er i seg selv en hyllest og myndiggjøring av jazzdansens røtter og egenart. Det finnes alltid urett å kjempe mot og strukturer og makt som må stilles til ansvar.

Trude Amalie Leirpoll, Sara Enger Larsen og
Trine Lise Moe i POSTMODERN COOL av
Intés Belli (2018)
Foto: Tåle Høndnes / Dansens Hus

2 DEN NYE JAZZDANSEN SKAL TRANSENDERE POPULÆRKULTUR

Den moderne, sceniske jazzdansens utvikling har i stor grad fulgt den populærkulturelle utviklingen, nærmere bestemt utviklingen av popmusikken. Den har fulgt musikkens utvikling i så stor grad at mange i dag definerer jazzdans først og fremst ut ifra sitt forhold til popmusikk. Dette mener jeg er problematisk på flere måter.

En slik definisjon begrenser forståelsen av hva jazzdans er og kan være, og det gjør det vanskelig å spesifisere hva det er vi snakker om når vi snakker om jazzdans. Ved å definere jazzdans med grunnlag i populærmusikk, og ikke dansens historie og tradisjon, står man i fare for å utelukke og undergrave noen av jazzdansens grunnleggende aspekter. For eksempel har trekk fra jazzdans som sosial dans og tradisjon for improvisasjon i stor grad uteblitt fra den sceniske jazzdansens utvikling.

Man risikerer også å distansere seg fra tilknytningen jazzdans har til jazzmusikk – ikke bare hvordan musikken preget dansen, men og hvordan dansen påvirket utviklingen av musikken. I tillegg mister vi av syne den estetiske og kulturelle påvirkningen jazz har hatt i populærkulturen. Jazzen, både dans og musikk, har vært en viktig premissleverandør for utviklingen av pop, hiphop og andre estetiske uttrykk som vi konsumerer og lar oss inspirere av i dag. Å fokusere på jazzdansens nyere utvikling og 'forkorte tidslinjen' er altså, på sett og vis, å neglisjere dens historiske betydning.

En definisjon av jazzdans ut fra sin tilknytning til populærkulturen og popmusikken kan også ses på som problematisk med hensyn til dansekunstens autonomi – altså dens verdi i og for seg selv. Den postmoderne dansen som oppstod i USA på 1960-tallet, hevdet dansens og bevegelsens betydning og rett til å eksistere i og for seg selv, og markerer bruddet med

den ekspresjonistiske og virtuose dansen. På mange måter står postmodernismen for en myndiggjøring av bevegelse og den iscenesatte kroppen, som ga rom for en annen type utforskning i dans.

Kanskje har jazzdans, i kraft av å ha vært så sterkt knyttet til populærkultur, ikke utforsket form og bevegelse på egne premisser i like stor grad som samtidsdansen? Jeg blir nysgjerrig på hvordan jazzdans ville sett ut dersom den også hadde utviklet seg på de premissene, gjennom utforskning, frigjort fra forventning. Et fokus på bevegelse og form i og for seg selv, løsrevet fra (pop)musikk, virtuositet og ekspressivitet i den tradisjonelle forstand. En slik utforskning kan bidra til utviklingen av en definisjon av jazzdans som kan virke frigjørende og utviklende. Det vil også automatisk introdusere en politisk dimensjon ved å gi rom for et nytt blikk på jazzestetikk og jazzens røtter, og potensielt problematisere spørsmål rundt makt og privilegier.

Å utvikle en definisjon for jazzdans er og vil alltid være en vanskelig øvelse, men det er både nyttig og nødvendig. En definisjon gir grunnlag for utvikling gjennom avvik og motstand, samtidig som den befester utforskningen i sjangeren i noe mer konkret: Hva snakker vi om når vi snakker om jazzdans? Hva arbeider vi med når vi utforsker i jazzdansens estetikk? La oss skape definisjoner, om så bare for å kunne bryte med dem, gjennom en rigorøs og ambisiøs utforskning i jazzestetikken på dens egne premisser.

3 DEN NYE JAZZDANSEN SKAL UTVIKLE KOREOGRAFISK ARTIKULASJON

Koreografisk artikulasjon og språkliggjøring av dansen i nyere tid har ført til en stor utvikling i dansekunsten. Teoretisering og tenkning rundt dans har styrket dansens posisjon som kunstform og også etablert koreografi som selvstendig kunnskap, ikke alltid knyttet til dans som språk eller materiale. Forsøkene på å artikulere hva vi gjør når vi jobber med dans og hvordan vi gjør det, skaper grunnlag for forståelse på tvers av fagfelt, samt faglig og kunstnerisk utveksling og utvikling.

En innvending mot teoretisering av dansekunsten er at det potensielt kan undergrave dansens autonomi og egenart. Kanskje teoretisering av dans kan virke som en form for mindreverdighetskompleks, og at man gjennom det søker legitimitet på andre arenaer, som for eksempel akademia. Enkelte vil hevde at denne søken etter legitimitet på andre felt, i seg selv virker de-legitimerende ovenfor vårt eget håndverk og den kroppslige kunnskapen og læringen som er så sentral i dansen. Dette er en argumentasjon som har dukket opp ved flere anledninger, og som ikke kommer fra eller begrenser seg til det som kan kategoriseres som tradisjonelle disipliner.

Likevel vil jeg, og flere med meg, hevde at språkliggjøring av dansens metoder og perspektiver har gitt rom for å utforske og utvikle dans i nye retninger og på flere nivåer. Koreografisk artikulasjon og teoretisering rundt dans kan gi tilgang til en dypere forståelse av våre kunstneriske praksiser, og ikke minst, våre kunstneriske standpunkt. Gjennom språket definerer vi, vi spesifiserer og klargjør hvordan vi arbeider og hvorfor, hva arbeidet vårt gjør med oss, og hva som skjer med arbeidet i møte med et publikum.

Å skape og delta i faglig diskurs er også en måte å skrive og synliggjøre historien om jazzdansen. Koreografisk artikulasjon er dokumentasjon av tenkning, og kan brukes for å gi en stemme og utøve representasjon i en større samfunnsmessig kontekst. Gjennom en dynamisk faglig diskurs kan vi synliggjøre jazzens tradisjon, røtter og betydning, og lettere identifisere og la oss inspirere av potensielle for utvikling. Artikulasjon av koreografiske perspektiver i jazzdansen kan skape et bedre grunnlag for videreføring av kunnskap, og gjennom det nyskaping. Ved å artikulere hvor vi står i dag, skaper vi forutsetninger for bedre å forstå

Trine Lise Moe i POSTMODERN COOL av Inés Belli (2018)
Foto: Tale Hendnes / Dansens Hus

muligheter for videre utvikling. Hvis vi kan definere, identifisere og sette ord på strukturene rundt oss på en presis og nyansert måte, kan vi lettere identifisere begrensingene de fører med seg og hegemoniene de opprettholder. Det er gjennom diskursen at kunsten har en transformativ kraft og er en sosial aktør utover seg selv.

4 DEN NYE JAZZDANSEN SKAL HEVDE SIN PLESS SOM EN DEL AV AVANTGARDEN

Begrepet avantgarden forbindes stort sett med retninger i kunsten på 1920-30 tallet. Jeg tenker likevel at begrepet har en stor verdi og betydning utover den kunsthistoriske referansen. Avantgardistisk kunst finnes og skapes i dag.

I sitt essay 'Kunstverkets opprinnelse' forsøkte den tyske filosofen Martin Heidegger å forstå hva som er essensen i kunstverket. Han skrev at en vesentlig del av det, er at kunstverket skal avdekke sannheten. Gjennom en forståelse av sannhet som et begrep knyttet til tid og rom, kan man forstå Heidegger slik at kunstverket formidler eller setter fram en forståelse av sannhet i samtiden. Altså forsøker kunstverket å formidle en oppfatning av hva som er sant i vår tid, det gestalter samtiden. Kunsten som virker på denne måten vil jeg kalle avantgardistisk: det er kunsten som står i spissen og baner vei for ny forståelse og erkjennelse.

På sitt beste er kunsten en radikal kraft som utfordrer det bestående. Kunst er kritisk tenkning, kunst er handling. Kunsten er og bør være en viktig sosial og politisk aktør som bidrar til å skape den samtidige tidsånden. Jazzdans har et stort potensial som pådriver og agent for endring og motstand, men dersom den skal hevde sin plass som kunstnerisk uttrykk, må jazzdans være kritisk tenkning. Jazzdans må være handling. Jazzdans må inspirere og kanalisere den radikale kraften. Forholdene ligger til rette, og verktøyene er allerede tilstede. La oss ta dem i bruk for å tenke, handle og danse gjennom jazzdansens språk.